

Tanult kollégáim gyakran mondogatták nekem, a pályakezdőnek: valamirevaló kritikus nem értekezik az előadáson való részvételének körülményeiről (nézőtársak bemutatása, a nézőtér reakcióinak analízisa és így tovább), illetve nem szöszmötöl a kiadott színlap hibáin (helyesírási és fogalmazási hibák, egyebek) – ilyesmit csak a dilettáns tesz. Jelen esetben azonban két, nehezen mellőzhető okból nem tekinthetek el néhány ilyen jellegű megjegyzéstől. Elsősorban a helyszín, másodsorban az előadó társulat miatt.

A Pécsi Balett új lendülettel, új vezetőikkel viszi tovább Eck Imre rendkívüli hagyatékát. A *Támad a szél* című koreográfia a Keveházi Gábor balettigazgató és Egerházi Attila művészeti igazgató által fémjelzett új pécsi éra első produkciója – amelyet Budapesten első ízben a Nemzeti Táncszínház falai között láthattunk, s maga Egerházi állított színpadra.

A vadonatúj várbeli előadóhely jellemzése nem e sorok írójának feladata, egyetlen körülményt azonban nehéz szó nélkül hagyni. A december közepi, kiadós égi áldás után pár nappal az éppen csak átadott nemzeti tánchajlék előtti utcaszakaszon arasznyi hóban bukdácsolnak az előadásra a buszmegállóból a gyalogos nézők, és pörgött csikorogva megannyi kocsi kerék. Ebben volt valami fanyar, valami emlékeztető (pár nappal később a Millenáris Teátrum felé igyekezve gázoltam át hasonló tajgán).

A megújult pécsi társulat bemutatójához kis füzetet lehetett vásárolni, és egy, a Nemzeti Táncszínház által kiadott szórólapot kaphatott minden néző. Az utóbbiban találtam az alábbi mondatot az előadás zeneszerzőjéről, Márta Istvánról: „A mű izgalmas ősbemutatónak ígérkezik a Pécsi Balett életében, mivel a társulat régi tradíciójához híven ismét magyar származású, kortárs zeneszerző komponált zenét – ez esetben kimondottan a társulat számára.” Vajon miért „magyar származású” Márta István? Ilyesmért be illik zúzni, majd újramotatni a kiadványt. (A röplapról megtudhatjuk azt is, hogy „a mű szurreális látomások füzére, mint pl. ahogy Buñuel szerkeszti filmjeit”). Az előadás meglehetősen csúf és igénytelen kivitelű, túlnyomórészt (imponáló módon) hirdetések tartalmazó műsorfüzetében Márta nem magyar származású, ott, a másikonban azonos mondatban szimplán csak magyar.

Egerházi Attila Jeszenszky Endre iskolájában tanult; későn induló, mégis hamar ismertté vált koreográfus, az elmúlt évek során egymás után hozta létre mind kiérleltebb, letisztultabb formanyelvről tanuskodó alkotásait. A Magyar Állami Operaház Balettegyüttese által bemutatott *Porce-*

HALÁSZ TAMÁS

Huzatban

■ TÁMAD A SZÉL ■

Szigeti Oktávia és Fodor Zoltán

lánbölcső, a Magyar Nemzeti Balett tolmácsolásában látott *Beszélő testek*, a Venekei Marianna és Lukács András táncolta *Out off*, illetve a közelmúltban készült *Fehér lótuszok* (Budapest Táncszínház) és *Dialógusok diagonálban* (táncosok: Venekei Marianna, Panja Fladerer, Lukács András, Delbó Balázs) egy imponáló gyorsasággal fejlődő alkotó pályájának állomásai. Az elmúlt évek során megismerkedhettünk a puritán és a dekadens Egerházi-val, megtapasztalhattuk – mint Fuchs Lívia interjújában a művész megfogalmazta (Ellenfény, 1999. 2–3.) –, hogyan „szörfözik” stílusok között, hogyan csupaszítja le munkáit a lényeg felé araszolva. Egerházi koreográfiái a súlyfeleslegétől megszabadulók, egyre szikárabb, egyre gyönyörűbbé formálódó emberi testet idézik fel bennünk: ugyanúgy csak a lényeges, az „élettanilag fontos” marad fenn és tapad meg bennük, minden sallang és fölösleg eltűnik.

Márta István lenyűgöző szépségű, izgalmas zeneművére nem első ízben született táncelőadás. Az 1987-ben megjelent *Támad a szélre* elsőként Krámer György készített koreográfiát a Szegedi Balett társulata számára; alkotását fél évtizeddel később Veszprémben is színre vitte. Krámer – saját közlése szerint – az eredeti zenemű háromnegyedét használta fel. A kompozícióra 1995-ben ismét előadás született. Az Artus az izraeli Vertigo Companyval közös, a két társulat nevét címként viselő produkciójában Karády Katalin dalaival együtt használta fel, szintén nem teljes terjedelmében. Márta István a pécsiek előadására kiegészítette másfél évtizeddel korábban komponált zeneművét, így született meg a két felvonás hosszúságú új verzió.

A *Támad a szél* Egerházi első nagyszabású, két felvonásos alkotása; a húsz-harminc perces munkákat biztos kézzel létrehozó koreográfus (aki a darabot dramaturgként és a színpadkép tervezőjeként is jegyzi) jelen esetben sem varázsolt el ennél hosszabb időre bennünket, legújabb, egész estésre „felöntött” műve éppen a hígítás miatt a korábbiaknál sokkal kevésbé lendületes. A nagyjából arányosan adagolt lényegyet kikezdte a bőséges körítés.

Az előadás nyitó képében hatalmas, vörös háttérvásznat látunk, rajta különös motívum, egy óriásira nagyított, barokk épületdísz, egy dús cirádákkal ékesített stukkópajzs (úgynevezett kartus); csak idővel vehető észre, hogy a buján tekergő indák és tekervények mintha valamilyen anatómiai formává állnának össze, talán emberi gégévé vagy csigolyává. (A látványos dekoráció jelentéséről az est végeztéig nem sikerült képet alkotni.)

A nagy térben egy, az előadás elején és végén (egyfajta civil, „itt és most” keretjátékban) hosszabban feltűnő, hatalmas asztal, illetve egy-egy magasból leeresztett kerítés és lakásajtó kivételével semmilyen díszletelemmel nem találkozhatunk. A tárgyi puritanizmust bőséggel ellentétezzük Andrea T. Haamer cifra jelmezei. A tervező mintha hatalmas jelmeztárba rontott volna be válogatni: darabjai egyenként is túlzók, együtt azonban egyenesen vizuális sokkot okoznak. Az öltözetek valósággal agyonnyomják a zenét és a mozgást, se egymáshoz, se a zeneműhöz, se a koreográfiához nem illenek.

Egerházi mintha tucatnyi jól-rosszabbul sikerült etűdből, szilánkból építkezne. A két felvonásos, absztrakt előadás mozgásanyaga gyakran egészen szorosan tapad a zenéhez, máskor mintha alig lenne köze hozzá. Hőseit a támadó szél sodorja, űzi át a színpadon. A színen fekete-fehér egzotikus mintázatú bundát viselő vampok, falusi legények, diabolikus szerelmesek, Tiffany-üvegmintázatra emlékeztető ruhácskába bújt üde lányok váltogatják egymást. Márta István zenéjének számtalan rétegét nem könnyű felfejteni: a koreográfus néha szürrealisztikusan lírai, néha (hiper)realista felfogásban erre tesz kísérletet. A hétköznapi zajokból, szépséges, alig beazonosítható zenei foszlányokból, gyerekkori csoda-neszekből felépített, egyszerre feszült és mégis sajátos nyugalmat árasztó kompozíció nem adja meg magát egykönnyen.

A táncmű tehát valószerű és valóságon túli képeket állít elénk, igyekszik meghökkeníteni, ám összhatása mégsem kavargó, mert igazán éles kontraszt, valódi feszültség nem keletkezik. A vadonatúj pécsi társulat fiatal táncosgárdája számos ígéretes, korábban már bizonyított vagy bizonyítani képes taggal büszkélkedhet. Az előadók játéka jobbára hiteles és értékes, ám a koreográfia néha ólomsúlyal nehezedik vállukra. A rövid művek megfogalmazásában kifinomult Egerházi ezúttal bő lére ereszt, közhelyekhez nyúl, szokatlannak szánt, de egymást kioltó elemeket alkalmaz. Korábbi alkotásainak egy-egy pillanatát évek múlva is kristálytisztán fel tudjuk idézni, legújabb munkája azonban, bármilyen nagyszabású, nem hagy mély nyomokat bennünk. Csak egy-egy jelenet – így a szinte már ijesztő, csoportos erőszakot idéző vagy a második felvonásban Kovács Gerzson Péter gyönyörű fényében a rugalmas, szalagokból álló falon nemes vadként keresztüllépő Fodor Zoltán jelenése – villan ki az est anyagából.

A bátran kísérletező, koreográfusként minden elszántsága ellenére is kifinomult és szelíd Egerházi ezúttal inkább óvatoskodónak tetszik. Koreográfiája nem avitt és nem poros, inkább híg. A stílusok közt praktikusan „szőrfőző”, értékeket gyűjtögető és szintetizáló táncalkotó most mintha kevesebb nyersanyagból „főzne”. A *Támad a szél* nem cselekmé-

nyes alkotás, történéseinek és – a szerző által is emlegetett – idősíkainak struktúrája, arányrendszere azonban tisztázatlan. A felhasznált mozgásanyag-intarziában visszaköszönő sokféleség másodvonalakból származik.

Egerházi meghökkenítés céljából a nézőtérre is kiterjeszti koreográfiáját: táncosok futnak a széksorok között, leülnek a nézők közé, (test)beszédbe is elegyednek velük. A tetszetős báli ösztánchoz még partnerről is hívják őket. A színpadon egyszerre öltönyös urak és elegáns hölgyek vegyülnek a táncosokkal. Riadtan vagy magukat feltalálva lejtnek profi partnereikkel, akik egymás után csuklanak össze. A civilek meglepetten néznek szét, majd a földön heverő előadókat kerülgetve lassan visszasétálnak a helyükre. Látványosság és öncélúság a levegőben.

Az a legérthetlenebb, hogy miért áll ez az előadás két felvonásból? Táncelőadást szünettel kettőbe (háromba, négybe...) törni igen keveseknek sikerült büntetlenül. A táncirodalom nagy klasszikusait leszámítva, ilyesmire ritkán akad példa. A modern táncnyelv, a közvélekedés szerint, nehezen viseli el a tagolásnak ezt a módját. A szavak nélküli, narrációtól mentes táncszínházi produkció óhatatlanul szét-esik így.

Kétségtelen, hogy az ígéretes, művészeti igazgatónak jólesően, reményt keltően fiatal Egerházi Attila eddigi alkotói múltjának tükrében izgalmas munka indulhat el Pécsen. Az is kétségtelen, hogy a *Támad a szél* magán viseli a formálódás, a társulatteremtésből, az új helyzetből adódó kezdeti nehézségek megannyi jelét, nyomát. Joggal remélhető: a megfelelő embernek alkalmá nyílik majd rá, hogy bizonyítsa a kényes feladatra való rátermettségét. Ismerve biztos izlését, megjósolható, hogy nem lesz nehéz dolga; mindenesetre nem ártana, ha kemény kezű dramaturgot venne maga mellé.

TÁMAD A SZÉL (Pécsi Balett)

ZENE: Márta István. **DÍSZLET:** Csik György. **JELMEZ:** Andrea T. Haamer. **FÉNY:** Kovács Gerzson Péter. **ASSZISZTENS:** Szigeti Oktávia. **HANGMÉRNÖK:** Koroknay Tamás. **DRAMATURGIA, SZÍNPADKÉP, KOREOGRÁFIA:** Egerházi Attila. **TÁNCOLJÁK:** Szigeti Oktávia, Venekei Marianna, Czebe Tünde, Daczó Eszter, Hucker Katalin, Csenkér Bernadett, Nagy Írisz, Tóth Larissa, Spala Korina, Vörös Henrietta, Fülöp Nóra, Túri Dorottya, Fodor Zoltán, Valkai Csaba Csanád, Pataki Szabolcs, Csóppus Márton, Vincze Balázs, Szalka Krisztián, Kéri Nagy Béla, Nagy András, Dér Dalida, Uhrík Dóra, Lencsés Károly, Lovas Pál.

Támad a szél

Szebeni András felvételei

